

Sygn. akt II UK 315/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 września 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Józef Iwulski

SSN Zbigniew Myszka

Protokolant Ewa Wolna

w sprawie z odwołania H. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Wydziałowi Realizacji Umów
Międzynarodowych

o wysokość emerytury,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 4 września 2013 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22
listopada 2011 r.,

**1) uchyla zaskarżony wyrok w pkt II i III w części dotyczącej
wysokości emerytury z uwzględnieniem liczby okresów
składowych i nieskładowych oraz wynagrodzenia osiągniętego
w okresie od 14 lutego 1973 r. do 31 grudnia 1975 r., a także w pkt
IV i V i przekazuje sprawę w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu
do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach
postępowania kasacyjnego;**

2) oddala skargę kasacyjną w pozostałej części.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 19 lutego 2008 r. przeliczył emeryturę H. K. od 1 sierpnia 2007 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę w wysokości proporcjonalnej.

Na skutek odwołania ubezpieczonej Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 8 lipca 2010 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że nakazał organowi rentowemu przeliczenie emerytury H. K. przy uwzględnieniu zarobków osiągniętych w czasie zatrudnienia w Branżowym Ośrodku Informatyki i Organizacji Pracy Zjednoczenia Przemysłu Koncentratów Spożywczych w P. od 14 lutego 1973 r. do 31 grudnia 1975 r. w wysokości równej kwocie obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników proporcjonalnie do okresu zatrudnienia, w roku 1976 w wysokości 70.563 zł, w roku 1977 w wysokości 58.222 zł oraz przy uwzględnieniu wynagrodzenia osiąganego w czasie zatrudnienia w Centralnym Ośrodku Informatyki Drogownictwa w okresie od 7 marca 1978 r. do 31 grudnia 1978 r. w wysokości 44.666 zł, w roku 1979 w wysokości 60.720 zł oraz w roku 1980 w wysokości 5.566 zł. W pozostałym zakresie odwołanie zostało zaś oddalone, a koszty postępowania między stronami wzajemnie zniesione.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że H. K., urodzona 15 stycznia 1948 r., posiada polski okres ubezpieczenia w wymiarze 10 lat, 5 miesięcy i 28 dni składkowych oraz 3 lat i 6 miesięcy okresów nieskładkowych, a także holenderski okres ubezpieczenia w wymiarze 23 lat, 10 miesięcy i 21 dni. Ubezpieczona w okresie od 1 września 1965 r. do 19 czerwca 1969 r. była studentką Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu [...], a następnie pracowała od 1 października 1969 r. do 13 lutego 1973 r. w Przedsiębiorstwie Usługowo – Handlowym Zastosowań Elektronicznej Techniki Obliczeniowej Z./.../ SA, od 14 lutego 1973 r. do 7 marca 1978 r. w Branżowym Ośrodku Informatyki i Organizacji Pracy Zjednoczenia Przemysłu Koncentratów Spożywczych, a od 7 marca 1978 r. do 15 lipca 1983 r. w Centralnym Ośrodku Informatyki Drogownictwa. W okresie od 4 lutego 1980 r. do 3 lutego 1983 r. wnioskodawczyni przebywała na urlopie

wychowawczym, a następnie od 1 kwietnia 1983 r. do 15 lipca 1983 r. na urlopie bezpłatnym. Od 10 września 1983 r. H. K. przystąpiła do ubezpieczenia na terenie Holandii, podlegając temu ubezpieczeniu również w dniu poprzedzającym przyznanie polskiej emerytury, tj. 31 lipca 2007 r., o którą wystąpiła 28 sierpnia 2007 r.

Rozpoznając zarzuty odwołującej się co do liczby okresów składkowych i nieskładkowych przyjętych przy przyznawaniu prawa do emerytury i obliczaniu jej wysokości, Sąd Okręgowy wskazał, że z uwagi na osiągnięcie przez wnioskodawczynię stażu ubezpieczeniowego częściowo w Polsce i częściowo w Holandii, do sumowania okresów ubezpieczenia przebytych w każdym z tych państw zastosowanie znajduje rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. U. UE. L. z 2004 r. Nr 166, poz. 1). Choć bowiem rozporządzenie to weszło w Polsce w życie dopiero 1 maja 2010 r., to zgodnie z jego art. 87 ust. 2, będącym przepisem przejściowym, każdy okres ubezpieczenia ukończony zgodnie z ustawodawstwem Państw Członkowskich przed datą wejścia w życie rozporządzenia w zainteresowanym Państwie Członkowskim jest uwzględniany dla celów ustalenia praw nabywanych na podstawie przepisów rozporządzenia. W myśl art. 6 rozporządzenia, właściwa instytucja Państwa Członkowskiego, której ustawodawstwo uzależnia nabycie, zachowanie, przysługiwanie lub odzyskanie prawa do świadczeń od spełnienia okresów ubezpieczenia, zatrudnienia, pracy na własny rachunek lub zamieszkania, bierze pod uwagę w niezbędnym zakresie okresy ubezpieczenia, zatrudnienia, pracy na własny rachunek lub zamieszkania spełnione na podstawie ustawodawstwa każdego innego Państwa Członkowskiego, tak jakby były to okresy spełnione na podstawie stosowanego przez nie ustawodawstwa. Według Sądu pierwszej instancji wynika z tego, że organ rentowy w sposób prawidłowy obliczył okresy składkowe i nieskładkowe odwołującej się, ustalając w pierwszej kolejności liczbę okresów składkowych przebytych w Polsce i uwzględniając liczbę polskich okresów nieskładkowych w wymiarze nieprzekraczającym 1/3 udowodnionych w Polsce okresów składkowych (zgodnie z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; jednolity tekst:

Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.; dalej jako: ustawa emerytalna), a następnie dodając okresy ubezpieczenia przebyte w Holandii, tak jakby były to okresy spełnione na podstawie przepisów krajowych.

Za nietrafne uznane zostały przez Sąd Okręgowy również zarzuty odwołującej się do okresu, z którego organ rentowy przyjął podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne do ustalenia podstawy wymiaru emerytury. Sąd ten podniósł, że zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy emerytalnej, podstawę wymiaru emerytury lub renty dla osób posiadających okresy ubezpieczenia za granicą, o których mowa w art. 8, ustala się na zasadach określonych w art. 15-17 tej ustawy. Jednakże w myśl art. 18 ust. 3 ustawy emerytalnej, jeżeli w ciągu 20 lat poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, zainteresowany nie był ubezpieczony w Polsce, podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany przystąpił po raz pierwszy do ubezpieczenia za granicą. Ubezpieczona złożyła wniosek o emeryturę 28 sierpnia 2007 r., nie podlegając ubezpieczeniu w Polsce już od lutego 1983 r., wobec czego do jej sytuacji znajduje wprost zastosowanie art. 18 ust. 3 ustawy emerytalnej, a tym samym podstawę wymiaru emerytury stanowi przeciętna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z okresu od stycznia 1973 r. do grudnia 1982 r. (10 lat poprzedzających bezpośrednio rok, w którym przystąpiła do ubezpieczenia za granicą, co nastąpiło w 1983 r.). Nie ma zatem możliwości przyjęcia za podstawę wymiaru emerytury przeciętnej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne z żadnego innego okresu, w tym z lat 1970 – 1979, jak tego oczekiwałaby odwołująca się.

Odnosząc się do zastrzeżeń ubezpieczonej do wysokości wynagrodzenia przyjętego przez organ rentowy w poszczególnych latach okresu od 1973 r. do 1982 r. do obliczenia wysokości świadczenia, Sąd pierwszej instancji wskazał, że zarobki wnioskodawczynie w Przedsiębiorstwie Usługowo – Handlowym Zastosowań Elektronicznej Techniki Obliczeniowej Z./.../ SA zostały ustalone na podstawie zaświadczenia Rp – 7, sporządzonego w oparciu o akta osobowe odwołującej się. Brak było podstaw do kwestionowania wskazanej w tym zaświadczeniu kwoty

wynagrodzenia za okres od 1 stycznia do 13 lutego 1973 r. i powiększania jej o rzekomo przysługującą wnioskodawczyni premię. Jedynym środkiem dowodowym na tę okoliczność były bowiem zeznania świadków, którym Sąd Okręgowy nie dał wiary co do wypłacania ubezpieczonej premii w określonej wysokości. Nie było zaś możliwości ustalenia tego faktu na podstawie premii uzyskiwanej przez świadków, skoro jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 lipca 2007 r., I UK 36/07 (LEX nr 390123), nie jest możliwe przeliczenie wysokości emerytury w oparciu o jakąś hipotetyczną uśrednioną wielkość premii uzyskiwanej przez ubezpieczonego, wywiedzioną z wysokości premii wypłacanych innym pracownikom.

Za okres pracy od 14 lutego 1973 r. do 31 grudnia 1975 r. w Branżowym Ośrodku Informatyki i Organizacji Pracy Zjednoczenia Przemysłu Koncentratów Spożywczych brak jest natomiast jakiejkolwiek dokumentacji. Jedyny dowód na okoliczność wysokości wynagrodzenia osiąganego przez ubezpieczoną w tym okresie, jakim były zeznania świadków I. N. i E. T., Sąd Okręgowy ocenił jako niemogący być podstawą jakichkolwiek ustaleń w tym zakresie. Żaden ze świadków nie wskazał bowiem na konkretną wysokość wynagrodzenia osiąganego przez wnioskodawczynię, a uśrednione obliczenie wysokości wynagrodzenia – oparte na wynagrodzeniu osiąganym przez innych pracowników – nie może oddać indywidualnych cech właściwych dla danego stosunku pracy. Sąd pierwszej instancji zwrócił też uwagę, że w związku z brakiem dokładnych danych co do tego, w jakich datach w spornym okresie odwołująca się zajmowała konkretne stanowiska, nie było również możliwe ustalenie jej wynagrodzenia w oparciu o taryfikator wynagrodzenia zawarty w załączniku do uchwały Rady Ministrów z dnia 11 lipca 1968 r. Stąd za podstawę wymiaru składek w tym okresie należało przyjąć obowiązujące w tym czasie minimalne wynagrodzenie, stosownie do art. 15 ust. 2a ustawy emerytalnej.

Z uwagi na to, że odwołująca się w toku postępowania sądowego przedłożyła zaświadczenie Rp – 7, dokumentujące jej wynagrodzenie osiągnięte w 1976 r. w Branżowym Ośrodku Informatyki i Organizacji Pracy Zjednoczenia Przemysłu Koncentratów Spożywczych, Sąd Okręgowy przyjął podstawę wymiaru składek za ten okres w wysokości wynikającej z tego dokumentu.

Odnośnie do wynagrodzenia uzyskiwanego przez ubezpieczoną w Centralnym Ośrodku Informatyki Drogownictwa Sąd pierwszej instancji, na podstawie złożonych dokumentów oraz opinii biegłej do spraw rachunkowości ustalił, że jego wysokość w latach 1978, 1979 i 1980 wyniosła odpowiednio: 57.662 zł, 60.720 zł i 5.566 zł.

Co do okresu, w którym odwołująca się przebywała na urlopie wychowawczym, tj. od 4 lutego 1980 r. do 3 lutego 1983 r., Sąd Okręgowy zaakceptował stanowisko organu rentowego, że za te lata powinna być przyjęta zerowa podstawa wymiaru świadczenia, ponieważ w tym czasie ubezpieczona nie osiągała żadnych dochodów.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, nie było też podstaw do uwzględnienia żądania wnioskodawczynie odnoszącego się do przyznania od organu rentowego odsetek z tytułu opóźnienia w ustaleniu prawa do emerytury. Stosownie do art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.; dalej jako: ustawa systemowa), jeżeli Zakład – w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów lub umów międzynarodowych – nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Zgodnie zaś z art. 118 ustawy emerytalnej, organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. W niniejszej sprawie, według Sądu pierwszej instancji, taką okolicznością była korespondencja holenderskiej instytucji ubezpieczeniowej z dnia 16 stycznia 2008 r. z potwierdzeniem przebytych tam przez odwołującą się okresów ubezpieczenia, która została przetłumaczona 23 stycznia 2008 r. Zaskarżoną decyzję wydano natomiast 19 lutego 2008 r., a zatem przed upływem 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności.

Sąd Okręgowy uznał również, że wnioskodawczynie nie przysługuje prawo do jednorazowej wypłaty, o której mowa w art. 194b ustawy emerytalnej, bowiem

zgodnie z ust. 2 tego artykułu, wypłata ta była realizowana tylko w marcu 2005 r. i w marcu 2006 r., zaś odwołująca się uzyskała prawo do emerytury dopiero od dnia 1 sierpnia 2007 r.

Sąd Apelacyjny, rozpoznając sprawę na skutek apelacji ubezpieczonej, wyrokiem z dnia 22 listopada 2011 r.:

1. uchylił zaskarżony wyrok w pkt 2 w zakresie dotyczącym oddalenia odwołania w przedmiocie żądania jednorazowej wypłaty i w tej części odwołanie odrzucił;

2. zmienił zaskarżony wyrok w pkt 1 i 2, ustalając że wynagrodzenie H. K. w 1973 r. wyniosło 14.160, 71 zł, w 1975 r. wyniosło 29.500 zł, w 1977 r. wyniosło 69.972 zł, w 1978 r. wyniosło 57.662 zł;

3. oddalił apelację w pozostałym zakresie;

4. zmienił zaskarżony wyrok w pkt 3 w ten sposób, że zasądził od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za pierwszą instancję;

5. zasądził od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kwotę 150 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania za drugą instancję.

Sąd odwoławczy wskazał, że w jego ocenie zebrane dowody przemawiały za koniecznością zmiany ustaleń Sądu Okręgowego w zakresie wysokości wynagrodzenia ubezpieczonej w 1973 r., w 1975 r. oraz w latach 1977 – 1978. Zarobki wnioskodawczyni za rok 1973 należało określić kwotą 14.160,71 zł, na którą składa się wynagrodzenie za okres od 1 stycznia do 13 lutego 1973 r. wykazane w zaświadczeniu Rp-7 jako kwota 3.660,71 zł oraz najniższe wynagrodzenie za okres od 15 lutego do 31 grudnia 1973 r. w ogólnej kwocie 10.500 zł. Ustalenie zarobków H. K. w 1975 r. na kwotę 29.500 zł ma natomiast za podstawę założenie, że w okresie od stycznia do lipca tego roku jej wynagrodzenie nie było niższe niż najniższe wynagrodzenie dla pracowników uspołecznionych zakładów pracy (7 x 1200 zł = 8400 zł), a od sierpnia do grudnia tego roku zarabiała 4.300 zł miesięcznie (5 x 4300 zł = 21.500 zł). Zarobki wnioskodawczyni za 1977 r. w wysokości 69.972 zł dokumentuje odpowiedni zapis w legitymacji ubezpieczeniowej. Zasadne było też ustalenie wynagrodzenia ubezpieczonej za

cały 1978 r. w wysokości 57.662 zł, a nie tylko za okres od 7 marca do 31 grudnia 1978 r. w wysokości 44.666 zł. Do tej ostatniej kwoty należało bowiem dodać wynagrodzenie uwidocznione w legitymacji ubezpieczeniowej na kwotę 12.996 zł.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, apelacja postulująca dalej idące zmiany w zakresie wysokości wynagrodzenia odwołującej się, zwłaszcza odnośnie do lat 1973 – 1975, nie zasługiwała na uwzględnienie, bowiem żądała ona podwyższenia ustalonych zarobków o odpowiedni procent premii lub przyjęcia do obliczeń rzeczywistego a nie najniższego wynagrodzenia, przedstawiając dla ustalenia tej okoliczności jedynie dowody z zeznań świadków, które prawidłowo ocenił Sąd Okręgowy jako niedające podstaw do takich ustaleń, ponieważ „im pewniejsze są zeznania świadków na temat okoliczności sprzed 30 lat, dotyczących innych osób, dla których bazą jest własna pamięć, tym bardziej ostrożna powinna być sądowa ocena takiego dowodu”. Sąd Apelacyjny zwrócił nadto uwagę na treść zachowanego dokumentu z akt osobowych ubezpieczonej, której wynagrodzenie od 1 stycznia 1971 r. zostało określone na kwotę 2 300 zł i kwartalną premię regulaminową do 20%, co nie pozwala na uznanie takiej premii za stałą i pewny składnik wynagrodzenia, od którego odprowadzono składki.

Za chybiony Sąd odwoławczy uznał także zarzut naruszenia art. 18 ustawy emerytalnej, podnosząc że do sytuacji wnioskodawczynie ma zastosowanie wprost ust. 3 tego artykułu, co prawidłowo stwierdził Sąd Okręgowy. Nie ma zatem możliwości ustalenia podstawy wymiaru emerytury w oparciu o wynagrodzenie uzyskiwane przez apelującą w jakimkolwiek innym dziesięcioleciu niż lata 1973 – 1982. Jak wskazał Sąd Apelacyjny, „wprawdzie art. 18 ust. 1 powołanej ustawy stanowi, iż podstawę wymiaru emerytury lub renty dla osób posiadających okresy ubezpieczenia za granicą ustala się na zasadach określonych w art. 15 – 17, a co za tym idzie z uwzględnieniem okresu faktycznego podlegania ubezpieczeniu (przywilej wyboru dziesięciolecia przez zainteresowanego), jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru renty, ale ust. 2 i ust. 3 należy traktować jako przepisy szczególne dotyczące osób posiadających okresy za granicą i skoro normują one daną kwestię, to nie ma możliwości posługiwania się innymi, tym bardziej, że dotyczą one renty z tytułu niezdolności do pracy, a nie emerytury”.

Jako bezskuteczny Sąd drugiej instancji ocenił też zarzut naruszenia art. 87 ust. 8 w związku z art. 87 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/2004, albowiem „rozporządzenie to nie stanowiło podstawy prawnej przedmiotowej decyzji. Zaskarżona decyzja, wydana 19 lutego 2008 r., jako podstawę prawną wymienia ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz Rozporządzenie Rady EWG 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego...(Dz. Urz. WE L 149 z 1971 r. ze zm.).”

Odnosnie natomiast do zarzutu naruszenia art. 194b ustawy emerytalnej Sąd odwoławczy wskazał, że zaskarżona decyzja, która wyznacza zakres sądowej kontroli w niniejszej sprawie, w ogóle nie dotyczy jednorazowej wypłaty, o jakiej mowa w tym przepisie. Z tego względu Sąd Okręgowy w ogóle nie powinien zajmować się merytorycznie tą kwestią, albowiem odwołanie w tym zakresie podlegało odrzuceniu.

Za prawidłowe Sąd Apelacyjny uznał zaś rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji odnoszące się do ustalenia holenderskiego okresu ubezpieczenia oraz żądania odsetek, podnosząc że przetłumaczenie korespondencji z holenderskiej instytucji ubezpieczeniowej było konieczne i nie zajęło organowi rentowemu zbyt wiele czasu. Czynności tych nie można traktować jako zbędnych i zmierzających do przewlekłości postępowania, której konsekwencją jest zobowiązanie do wypłaty odsetek po myśli art. 85 ust. 1 ustawy systemowej.

Ubezpieczona wywiodła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego i skarżąc go w całości, zarzuciła:

I. naruszenie prawa materialnego, tj.:

1. art. 87 ust. 2 w związku z art. 87 ust. 1 i w związku z art. 87 ust. 8 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 83/2004 r. z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że zarzut postawiony w tym zakresie wyrokowi Sądu pierwszej instancji nie jest zasadny z uwagi na fakt, że skarżona decyzja w ramach podstawy prawnej nie wymienia przedmiotowego rozporządzenia, gdy tymczasem adresatem tego zarzutu nie była decyzja a wyrok Sądu pierwszej instancji, w którym Sąd skorzystał z regulacji przedmiotowego

rozporządzenia w zakresie art. 87 ust. 2, pomimo że skarżąca nie złożyła wniosku o podleganie ustawodawstwu mającemu zastosowanie na mocy przepisów rozporządzenia, przy czym nie ma znaczenia to, że jego art. 87 ust. 2 pozwala uwzględniać ukończone przed wejściem w życie rozporządzenia okresy ubezpieczenia, albowiem regulacje tego rozporządzenia mogły znaleźć zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy dopuszczalnym było jego stosowanie oraz gdy skarżąca złożyłaby wniosek, o którym powyżej mowa;

2. art. 85 ust. 1 ustawy systemowej w związku z art. 118 ust. 1 ustawy emerytalnej, przez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na uznaniu, że brak jest podstaw do przyznania odwołującej się odsetek z tytułu opóźnienia wypłaty należnego jej świadczenia z uwagi na fakt, że w ocenie Sądu drugiej instancji przetłumaczenie korespondencji z holenderskiej instytucji ubezpieczeniowej było konieczne oraz nie zajęło ZUS zbyt wiele czasu, gdy tymczasem takie rozumowanie abstrahuje od faktu, że ZUS dopiero po upływie 50 dni od złożenia wniosku zwrócił się drogą pocztową (pomimo możliwości skorzystania z drogi elektronicznej) do holenderskiej instytucji o przedmiotowy dokument, którego tłumaczenie przez organ rentowy zajęło ponad 30 dni, przez co takie zachowanie należy uznać za zawinione i upoważniające do żądania odsetek;

3. art. 18 ust. 1, ust. 2 oraz ust. 3 ustawy emerytalnej w związku z art. 2a ust. 1, ust. 2 pkt 1, pkt 2, pkt 3 ustawy systemowej w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP oraz w związku z art. 6 ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania oraz w związku z art. 3 ust. 1 rozporządzenia Rady (EWG) Nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, przez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na braku zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji w zakresie okresu przyjętego do wyliczenia wymiaru składek, pomimo tego, że Sąd drugiej instancji dopuścił „(...) możliwość ustalenia innego okresu np. takiego jaki proponuje skarżąca, co w ocenie skarżącej stanowi naruszenie zasady równego traktowania w zakresie zabezpieczenia społecznego, tj. obejmującego lata 1970 – 1979”;

4. art. 45 ust. 1 rozporządzenia Rady (EWG) Nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w związku z art. 2a ust. 1, ust. 2 pkt 1, pkt 2, pkt 3 ustawy systemowej w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP oraz w związku z art. 6 ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania oraz w związku z art. 3 ust. 1 rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r., przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na braku zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji w zakresie nieuwzględnienia wszystkich okresów ubezpieczenia ukończonych i osiągniętych przez odwołującą się w trakcie jej kariery zawodowej, w tym okresów ubezpieczenia ukończonych w Holandii, dla potrzeb ustalenia granicy, jakiej nie mogą przekroczyć okresy nieskładkowe w stosunku do okresów składkowych, przewidzianej w art. 5 ust. 2 ustawy emerytalnej, a także w zakresie błędnego uznania, że okresy ubezpieczenia nieukończone z tytułu rezydowania (zamieszkania) w Holandii uprawniają do uzyskania emerytury w Polsce, podczas gdy w oparciu o przepisy powyższej ustawy nie są to okresy równorzędne z okresami zatrudnienia;

5. art. 65 k.c. „w zw. z treścią dokumentu k-19 – akta osobowe H. K. – koperta k-318 a.s.”, przez uznanie, że premia regulaminowa w wysokości 20% była przyznawana i wypłacana kwartalnie, gdy tymczasem premia była przyznawana miesięcznie, a jedynie wypłacana kwartalnie, co wynika z zaświadczenia B. W. o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z dnia 27 września 2000 r., na którym przy użyciu tożsamego sformułowania „i kwartalna premia regulaminowa do 20%” na angażu z dnia 17 maja 1971 r. premia w wysokości 20% została wyliczona w oparciu o całoroczną wysokość osiąganego przez B. W. wynagrodzenia zasadniczego (przedmiotowy dokument został złożony w niniejszej sprawie przed Sądem Okręgowym wraz z pismem procesowym z dnia 10 lutego 2009 r.);

6. art. 194b ust. 1 i ust. 2 ustawy emerytalnej, przez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że brak jest podstaw do jego zastosowania z uwagi na fakt, iż jednorazowa wypłata przewidziana w tym przepisie była realizowana tylko w marcu 2005 r. oraz w marcu 2006 r., gdy tymczasem ta realizacja dotyczy jedynie czasu faktycznej, rzeczywistej wypłaty przedmiotowego świadczenia, które przysługuje w każdym roku, w którym występowała niska wysokość świadczenia

emerytalnego, przy jednoczesnej (obecnie) wypłacie tego jednorazowego świadczenia w marcu roku kalendarzowego, w którym jest wypłacane;

II. naruszenie prawa procesowego, tj.:

1. art. 382 k.p.c. oraz art. 378 § 1 w związku z art. 385 w związku z art. 316 § 1 k.p.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na nierozpoznaniu zarzutu zawartego w apelacji, a odnoszącego się do nieprawidłowych ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, polegających na przyjęciu, że wynagrodzenie odwołującej się za okres od 4 lutego 1980 r. do 15 lipca 1983 r. wyniosło 0 zł, gdy tymczasem z zebranego w sprawie materiału dowodowego, a zwłaszcza legitymacji ubezpieczeniowej H. K. wynika, że w roku 1983 wynagrodzenie odwołującej się wyniosło 20.989 zł;

2. art. 382 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na braku ustosunkowania się do uchwały Rady Ministrów nr 215/68 z dnia 11 lipca 1968 r., a w szczególności do załącznika nr 1 „tabele stanowisk, kwalifikacji i wynagrodzenia zasadniczego pracowników zatrudnionych w ośrodkach obliczeniowych” (złożonego w Sądzie Okręgowym wraz z pismem odwołującej się z dnia 11 sierpnia 2008 r.), wobec czego „wszelkie odmienne ustalenia względem danych z tego aktu prawnego są nieprawidłowe (tym bardziej, że z pozostałych dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, jak choćby świadectw pracy, wynika, że H. K. zajmowała stanowiska programisty i starszego programisty), niemniej jednak skoro Sądy dysponowały wspomnianymi informacjami oraz dokumentami, to brak odniesienia się do nich oraz argumentacji ich dotyczących stanowi uchybienie w/w przepisom wskazanym w niniejszym zarzucie (na marginesie wskazać należy, że nawet gdyby pominąć pozostały materiał dowodowy, to na podstawie wspomnianej uchwały wynagrodzenie odwołującej musiało wynosić minimum 4000 zł na stanowisku starszego programisty (par. 19.3), w okresie od 1 sierpnia 1974 r. do 31 lipca 1975 r.)”;

3. art. 382 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na braku ustosunkowania się do dowodu z zeznań świadka I. N. „(na stronie 23

uzasadnienia odniesiono się jedynie formalnie do zeznań B. W., B. B. oraz E. T.), choć świadek ten zeznała, że <w skład wynagrodzenia wchodziło wynagrodzenie podstawowe plus premia. Premia wynosiła zawsze 20% wynagrodzenia. Nie zdarzało się, by pracownicy w okresie od 14 lutego 1973 roku do dnia 31 grudnia 1975 roku nie otrzymywali premii, bądź mieli ją obniżoną. Była to premia regulaminowa. Wiem, że czasami pracownicy otrzymywali nagrody, ale premia była niezmienna regulaminowa>, przesądzając tym samym o stałym charakterze tego elementu wynagrodzenia skarżącej”;

4. art. 382 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na niespójności treści uzasadnienia z sentencją wyroku, przejawiającą się w przyjęciu w pkt II sentencji wyroku oraz jego uzasadnieniu, że wynagrodzenie H. K. w 1975 r. wyniosło 29.500 zł, gdy tymczasem po zsumowaniu ustalonych i przyjętych przez Sąd drugiej instancji wynagrodzeń za 1975 r. należałoby przyjąć, że w tym roku wynagrodzenie równe było kwocie 29.900 zł (8.400 zł + 21.500 zł);

5. art. 382 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. oraz art. 236 k.p.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na braku ustosunkowania się do wniosków dowodowych zgłoszonych w piśmie procesowym z dnia 10 czerwca 2011 r. oraz w apelacji, przez co odwołująca się, jak i Sąd Najwyższy zostali pozbawieni możliwości oceny prawidłowości zastosowanych przez Sąd drugiej instancji przepisów, a w dalszej kolejności decyduje to o istotności uchybienia i jego zdecydowanym wpływie na treść wyroku, skoro wnioski dowodowe zmierzały do wykazania rzeczywistego wynagrodzenia, jakie otrzymywała ubezpieczona;

6. art. 382 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na braku ustosunkowania się do zarzutów zawartych w apelacji, a zwłaszcza do zarzutów umiejscowionych w pkt 3 oraz w pkt 2 apelacji, przez co wyrok Sądu pierwszej instancji nie został poddany merytorycznej kontroli, a to w dalszej perspektywie uniemożliwia zweryfikowanie poprawności rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji;

7. art. 98 § 1, art. 98 § 2 oraz art. 100 k.p.c., przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na pominięciu znaczących kosztów, jakie w niniejszej sprawie poniosła ubezpieczona oraz znacznego upływu czasu, przez jaki prowadzone było postępowanie, a także wymaganego nakładu sił i środków związanych ze skomplikowanym charakterem sprawy, co w dalszej konsekwencji winno spowodować zasądzenie na rzecz odwołującej się kosztów postępowania pokrywających poniesione przez nią wydatki.

Opierając skargę na takich podstawach, ubezpieczona wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i wydanie wyroku co do istoty sprawy, tj. „uwzględnienie w całości odwołania H. K., m.in. poprzez zobowiązanie organu rentowego do wypłacania odwołującej jednorazowej wypłaty, o jakiej stanowi przepis art. 194b oraz przyjęcie, że wynagrodzenie odwołującej za okres od dnia 4 lutego 1980 r. do dnia 15 lipca 1983 r. wyniosło 20.989 zł, jak i przyjęcie, że wynagrodzenie odwołującej w 1975 r. wyniosło 29.900 zł”, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej się kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych w maksymalnej wysokości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się do poszczególnych zarzutów skarżącej, wskazać należy, że:

1. Zgodnie z art. 367 § 1 k.p.c., apelacja przysługuje od wyroku sądu pierwszej instancji. Obowiązkiem sądu drugiej instancji jest zatem rozpoznanie zarzutów odnoszących się do tego orzeczenia, w tym dotyczących oparcia rozstrzygnięcia na niewłaściwej podstawie prawnej (por. art. 378 § 1 k.p.c.). Ta sama zasada obowiązuje w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, niezależnie od tego, że wyrok sądu pierwszej instancji poprzedzony jest decyzją organu rentowego i do niej się odnosi. Sąd ubezpieczeń społecznych nie jest związany podstawą prawną zaskarżonej decyzji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2008 r., I UK 88/08, OSNP 2010r. nr 7–8, poz. 100), a zatem, jeżeli wyrok sądu pierwszej instancji opiera się na innej podstawie prawnej niż

poprzedzająca go decyzja, to powinnością sądu odwoławczego jest przede wszystkim odniesienie się do przepisów prawnych zastosowanych przez sąd niższej instancji do rozstrzygnięcia sporu. Rację ma zatem skarżąca, że Sąd Apelacyjny w istocie nie rozpoznał jej zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 87 ust. 8 w związku z art. 87 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/2004 przez jego zastosowanie, podnosząc że „rozporządzenie to nie stanowiło podstawy prawnej przedmiotowej decyzji. Zaskarżona decyzja, wydana 19 lutego 2008 r., jako podstawę prawną wymienia ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz Rozporządzenie Rady EWG 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego...(Dz. Urz. WE L 149 z 1971 r. ze zm.).” Zauważyć przy tym należy, że stanowisko Sądu pierwszej instancji o możliwości skorzystania z przepisów rozporządzenia nr 83/2004 w stanie faktycznym sprawy było nieuprawnione. Rozporządzenie weszło bowiem w życie w Polsce dopiero 1 maja 2010 r., gdy tymczasem ubezpieczona złożyła wniosek o emeryturę w sierpniu 2007 r., a świadczenie przyznano jej decyzją z 19 lutego 2008 r. Z art. 87 ust. 1 rozporządzenia wynika zaś, że nie daje ono podstawy do nabycia jakichkolwiek praw w okresie poprzedzającym datę jego wejścia w życie. Oznacza to, że art. 87 ust. 2 rozporządzenia, zgodnie z którym każdy okres ubezpieczenia ukończony zgodnie z ustawodawstwem Państw Członkowskich przed datą wejścia w życie rozporządzenia w zainteresowanym Państwie Członkowskim jest uwzględniany dla celów ustalenia praw nabywanych na podstawie przepisów rozporządzenia, nie odnosi się do osób z ustalonym przed datą jego wejścia w życie prawem do emerytury, chyba że złożą one wniosek o ponowne rozpatrzenie ich praw na podstawie przepisów tego rozporządzenia (por. art. 87 ust. 5 rozporządzenia). Skarżąca takiego wniosku zaś nie składała, a więc nie było podstaw do zastosowania do rozstrzygnięcia sprawy art. 6 rozporządzenia.

2. Żądania ubezpieczonej podlegały rozpoznaniu w oparciu o przepisy poprzednio obowiązującego rozporządzenia Rady (EWG) Nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. U. UE Polskie

wydanie specjalne Tom 01, Rozdział 05, s. 35 ze zm. w wersji zmienionej i uaktualnionej rozporządzeniem Rady (WE) Nr 1992/06 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r.). Odwołać w szczególności się należy do art. 45 ust. 1 rozporządzenia Nr 1408/71, którego treść jest zbieżna z treścią art. 6 rozporządzenia Nr 83/2004 i który stanowi, że jeżeli ustawodawstwo Państwa Członkowskiego uzależnia nabycie, zachowanie lub odzyskanie prawa do świadczeń na podstawie systemu niebędącego systemem specjalnym w rozumieniu ust. 2 lub 3, od ukończenia okresów ubezpieczenia lub zamieszkania, właściwa instytucja tego Państwa Członkowskiego uwzględnia, w razie potrzeby, okresy ubezpieczenia lub zamieszkania ukończone zgodnie z ustawodawstwem innego Państwa Członkowskiego, w ramach systemu powszechnego lub specjalnego, obejmującego pracowników najemnych lub osoby prowadzące działalność na własny rachunek. W tym celu uwzględnia się te okresy tak jak okresy ukończone zgodnie z ustawodawstwem stosowanym przez tę instytucję. Skarżąca trafnie zarzuca, że doszło do naruszenia tego przepisu przez zaprezentowany w wyroku sposób ustalania posiadanych przez nią w Polsce okresów nieskładkowych. Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 3 marca 2011 r. w sprawie C-440/09 stwierdził bowiem, że art. 45 ust. 1 rozporządzenia Nr 1408/71 należy interpretować w ten sposób, że przy ustalaniu minimalnego okresu ubezpieczenia wymaganego prawem krajowym w celu nabycia prawa do emerytury przez pracownika migrującego instytucja właściwa danego państwa członkowskiego powinna uwzględnić, dla potrzeb ustalenia granicy, jakiej nie mogą przekroczyć okresy nieskładkowe w stosunku do okresów składkowych, przewidzianej w uregulowaniu tego państwa członkowskiego, wszystkie okresy ubezpieczenia osiągnięte przez pracownika migrującego w trakcie kariery zawodowej, w tym okresy ubezpieczenia osiągnięte w innych państwach członkowskich (por. też wyrok Sadu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2011 r., I UK 163/11, OSNP 2012r. nr 15-16, poz. 201). W prawie polskim granicę tę określa art. 5 ust. 2 ustawy emerytalnej, który stanowi, że przy ustalaniu prawa do emerytury i renty oraz obliczaniu ich wysokości okresy nieskładkowe uwzględnia się w wymiarze nieprzekraczającym jednej trzeciej udowodnionych okresów składkowych. Wobec tego nietrafnie Sąd Apelacyjny uznał, że okresy nieskładkowe uwzględniane

przy ustalaniu prawa do emerytury nie mogą przekraczać 1/3 wyłącznie polskich okresów składkowych. W celu ustalenia stażu emerytalnego przez pracownika migrującego uwzględnione powinny być bowiem okresy nieskładkowe ukończone w Polsce w wymiarze nieprzekraczającym jednej trzeciej sumy okresów składkowych w Polsce i w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej, a konkretnie w odniesieniu do wnioskodawczyni – w Polsce i w Holandii.

3. Za niezasadne uznać należy zaś zarzuty odwołującej się do okresu, z którego organ rentowy przyjął podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne do ustalenia podstawy wymiaru emerytury. Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy emerytalnej, podstawę wymiaru emerytury lub renty dla osób posiadających okresy ubezpieczenia za granicą, o których mowa w art. 8, ustala się na zasadach określonych w art. 15-17 tej ustawy. Jednakże w myśl art. 18 ust. 3 ustawy emerytalnej, jeżeli w ciągu 20 lat poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, zainteresowany nie był ubezpieczony w Polsce, podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany przystąpił po raz pierwszy do ubezpieczenia za granicą. Ubezpieczona złożyła wniosek o emeryturę 28 sierpnia 2007 r., nie podlegając ubezpieczeniu w Polsce już od 1983 r., wobec czego do jej sytuacji znajduje wprost zastosowanie art. 18 ust. 3 ustawy emerytalnej, a tym samym podstawę wymiaru emerytury stanowi przeciętna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z okresu od stycznia 1973 r. do grudnia 1982 r. (10 lat poprzedzających bezpośrednio rok, w którym przystąpiła do ubezpieczenia za granicą, co nastąpiło w 1983 r.). Nie ma zatem możliwości przyjęcia za podstawę wymiaru emerytury przeciętnej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne z żadnego innego okresu, w tym z lat 1970 – 1979, jak tego oczekiwałaby odwołująca się. Brak jest przy tym podstaw do stwierdzenia, że takie rozwiązanie ustawowe jest sprzeczne z zasadą równości ubezpieczonych wyrażoną w art. 2a ustawy systemowej. Przepis ten statuuje zasadę równego traktowania ubezpieczonych i można go rozumieć jako uszczegółowienie ogólnej zasady równości z art. 32 Konstytucji RP. Konstytucyjna zasada równości jest

jednym ze środków ochrony praw i wolności jednostki. Stanowi też zasadnicze kryterium oceny istniejących regulacji prawnych. Zakłada równość w znaczeniu formalnym, a nie faktycznym, a zatem rozumiana być powinna jako równoprawność, równość co do posiadanych uprawnień, a nie realna równość wszystkich podmiotów w każdej sytuacji. Wynika z niego nakaz jednakowego regulowania sytuacji prawnej wszystkich osób znajdujących się w podobnej sytuacji prawnej. Zgodnie z utrwaloną już linią doktryny konstytucyjnej oraz orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego istota zasady równości sprowadza się do nakazu adresowanego do władzy publicznej takiego samego pod względem prawnym traktowania podmiotów należących do tej samej kategorii, klasy podmiotów wyróżnionych ze względu na daną cechę lub kryterium uznawane za prawnie doniosłe (relewantne) z punktu widzenia ukształtowania treści stosunku prawnego, a więc związanych z nim praw i obowiązków, łączącego tę wyróżnioną kategorię podmiotów z władzą publiczną. Za istotę równości w rozumieniu art. 32 ust. 1 Konstytucji Trybunał Konstytucyjny uważa równe traktowanie adresatów norm, którzy charakteryzują się w równym stopniu określoną cechą prawnie relewantną. Zasada równości daje się zatem wyrazić w formule, w myśl której nie wolno tworzyć takiego prawa, które różnicowałoby sytuację prawną podmiotów, których sytuacja faktyczna jest taka sama (por. np. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 czerwca 2004 r., P 4/03, OTK-A 2004 nr 6, poz. 55; z dnia: 28 listopada 1995 r., K 17/95, OTK 1995 nr 3, poz. 18, s. 177 oraz 20 października 1998 r., K 7/98, OTK 1998, nr 6 poz. 96). W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że co do zasady sposób ustalania podstawy wymiaru emerytury dla osób posiadających i nieposiadających okresów ubezpieczenia za granicą jest taki sam, co wynika z art. 18 ust. 1 ustawy emerytalnej. Podstawę wymiaru emerytury stanowi zatem ustalona przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę (por. art. 15 ust. 1 ustawy emerytalnej). Wyjątek od tej zasady przewiduje zastosowany w sprawie art. 18 ust. 3 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym jeżeli w ciągu 20 lat poprzedzających bezpośrednio rok, w którym

zgłoszono wniosek o emeryturę, zainteresowany nie był ubezpieczony w Polsce, podstawę wymiaru emerytury stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany przystąpił po raz pierwszy do ubezpieczenia za granicą. Taki sposób ustalania podstawy wymiaru świadczenia jest bez wątpienia uzasadniony tym, że osobom znajdującym się w opisanej w nim sytuacji faktycznej nie ma możliwości obliczenia tej podstawy według mechanizmu przewidzianego w art. 15 ust. 1 ustawy emerytalnej, skoro w ostatnich 20 latach kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę, nie były ubezpieczone w Polsce, a tym samym nie ma możliwości wskazania żadnego dziesięciolecia z tego okresu, stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Inaczej mówiąc, gdyby nie regulacja szczególna, nie byłoby możliwe ustalenie podstawy wymiaru emerytury w jakiegokolwiek wysokości. Z tego wynika, że ubezpieczeni, o których mowa w art. 18 ust. 3 ustawy emerytalnej, znajdują się w innej sytuacji faktycznej niż osoby ubezpieczone w Polsce w okresie 20 lat poprzedzających rok wystąpienia z wnioskiem o emeryturę, wobec czego nie można przyjąć, ażeby odmienny sposób ustalania podstawy wymiaru emerytury dla obu tych grup był nieuzasadnionym różnicowaniem, czyli aby naruszał zasadę równego traktowania. Wspomniana przez Sąd Apelacyjny możliwość przyjęcia do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia podstawy wymiaru składek za okres faktycznego podlegania ubezpieczeniu, jeżeli nie można tej podstawy ustalić w myśl art. 15 ust. 1 ustawy emerytalnej, wynika zaś z art. 17 tej ustawy i dotyczy wyłącznie podstawy wymiaru renty, a tym samym nie ma zastosowania do podstawy wymiaru emerytury, które to świadczenie przysługuje skarżącej.

4. Stosownie do art. 85 ust. 1 ustawy systemowej, jeżeli Zakład – w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów lub umów międzynarodowych – nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek

ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Organ rentowy jest zwolniony jednak z obowiązku wypłaty odsetek, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności. Nie wydaje się ulegać wątpliwości, że przewidziane w art. 85 ust. 1 zdanie drugie ustawy systemowej wyłączenie obowiązku organu rentowego wypłaty odsetek nie jest zależne od wykazania, że organ rentowy nie ponosi winy w powstaniu opóźnienia. Zawarte w tym przepisie określenie: „okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności” jest bardziej zbliżone znaczeniowo do używanego w przepisach prawa określenia: „przyczyn niezależnych od organu”, co oznacza, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest obowiązany do wypłaty odsetek nie tylko wtedy, gdy nie ponosi winy w opóźnieniu, lecz także wtedy, gdy opóźnienie w ustaleniu i wypłacie prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego jest skutkiem innych przyczyn niezależnych od Zakładu (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 7 października 2004 r., II UK 485/03, OSNP 2005r. nr 10, poz. 147). Taka sytuacja zaszła zaś w sprawie niniejszej. Ubezpieczona złożyła w dniu 28 sierpnia 2008 r. wniosek o emeryturę do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych O. w P., z czym wiązała się konieczność przekazania tego wniosku właściwemu do jego rozpoznania I Oddziałowi ZUS w W., co nastąpiło 12 września 2007 r. Ten organ rentowy wystąpił w dniu 19 października 2007 r. do holenderskiej instytucji ubezpieczeniowej o poświadczenie przebytych tam przez odwołującą się okresów ubezpieczenia, a następnie oczekiwał na tę korespondencję i dopiero po jej nadesłaniu i przetłumaczeniu, co nastąpiło w styczniu 2008 r., możliwe stało się przyznanie wnioskodawczyni emerytury zaskarżoną decyzją z dnia 19 lutego 2008 r. Podkreślić przy tym należy, że cała procedura związana z uzyskiwaniem potwierdzenia przebytych w Holandii okresów ubezpieczenia byłaby zbędna, gdyby odwołująca się złożyła wniosek o emeryturę w organie właściwym stosownie do przepisów rozporządzenia Rady (EWG) Nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) Nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz.U.U.E.L.1972.74.1; Dz.U.U.E-sp.05-1-83). Z art. 36 ust. 1 tego rozporządzenia wynika, że aby

skorzystać ze świadczeń zgodnie z art. 40-51 rozporządzenia (w tym z emerytury) zainteresowany składa wniosek do instytucji miejsca zamieszkania, zgodnie z zasadami przewidzianymi w ustawodawstwie stosowanym przez tę instytucję, a stosownie do ust. 4 tego artykułu, wniosek o świadczenia złożony do instytucji Państwa Członkowskiego pociąga za sobą automatycznie jednoczesne ustalenie wysokości świadczeń na podstawie ustawodawstwa wszystkich zainteresowanych Państw Członkowskich, których warunki ubiegający się spełnia, chyba że, zgodnie z art. 44 ust. 2 rozporządzenia, ubiegający się wnosi o odroczenie ustalenia prawa do świadczeń z tytułu starości, które nabyłby zgodnie z ustawodawstwem jednego lub więcej Państw Członkowskich. Z kolei na podstawie art. 43 ust. 1 rozporządzenia, instytucja rozpatrująca wpisuje do formularza określonego w art. 42 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego okresy ubezpieczenia lub zamieszkania ukończone zgodnie ze stosowanym przez nią ustawodawstwem i przekazuje jeden egzemplarz formularza instytucji właściwej ds. ubezpieczenia na wypadek inwalidztwa, starości lub śmierci (emerytury i renty) każdego Państwa Członkowskiego, w której pracownik najemny lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek byli ubezpieczeni, załączając, w odpowiednim przypadku, świadectwa pracy przedstawione przez wnioskodawcę. Ubezpieczona w momencie składania wniosku o emeryturę mieszkała w Holandii, wobec czego w myśl powyżej przytoczonych przepisów wniosek taki powinna złożyć w tamtejszej instytucji ubezpieczeniowej, która zobowiązana byłaby do przekazania polskiemu organowi rentowemu formularza potwierdzającego przebyte przez wnioskodawczynię okresy ubezpieczenia. Konieczność oczekiwania na potwierdzenie tych okresów, co było główną przyczyną niemożności wydania decyzji przyznającej prawo do emerytury, spowodowana została zatem przyczynami niezależnymi od organu rentowego, co zwalnia Zakład Ubezpieczeń Społecznych z obowiązku wypłaty odsetek, a tym samym czyni niezasadnymi zarzuty skarżącej w tym zakresie.

5. Nietrafny jest także zarzut naruszenia art. 65 k.c. „w zw. z treścią dokumentu k-19 – akta osobowe H. K. – koperta k-318 a.s.”, przez uznanie, że premia regulaminowa w wysokości 20% była przyznawana i wypłacana kwartalnie. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika bowiem, ażeby Sąd drugiej instancji przyjął takie ustalenie. Sąd Apelacyjny zwrócił jedynie uwagę na treść

zachowanego dokumentu z akt osobowych ubezpieczonej, której wynagrodzenie od 1 stycznia 1971 r. zostało określone na kwotę 2300 zł i kwartalną premię regulaminową do 20%, przytaczając tę treść *in extenso* nie w celu stwierdzenia, czy premia była przyznawana i wypłacana kwartalnie bądź miesięcznie, lecz w związku ze sposobem określenia jej wysokości (do 20%), co według Sądu, nie pozwala na uznanie takiej premii za stały i pewny składnik wynagrodzenia, od którego odprowadzono składki.

6. Nie może być też uwzględniony zarzut naruszenia art. 194b ust. 1 i ust. 2 ustawy emerytalnej, przez „jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że brak jest podstaw do jego zastosowania z uwagi na fakt, iż jednorazowa wypłata przewidziana w tym przepisie była realizowana tylko w marcu 2005 r. oraz w marcu 2006 r.” Tego rodzaju pogląd wyraził bowiem Sąd pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny tymczasem, wskazując że zaskarżona decyzja, która wyznacza zakres sądowej kontroli w niniejszej sprawie, w ogóle nie dotyczy jednorazowej wypłaty, o jakiej mowa w tym przepisie, uznał, że Sąd Okręgowy w ogóle nie powinien zajmować się merytorycznie tą kwestią, albowiem odwołanie w tym zakresie podlegało odrzuceniu. Temu stanowisku odpowiada pkt I zaskarżonego wyroku, uchylający wyrok Sądu pierwszej instancji w zakresie dotyczącym oddalenia odwołania w przedmiocie żądania jednorazowej wypłaty i odrzucający odwołanie w tej części. Celem postępowania kasacyjnego jest kontrola zgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji. Sąd Najwyższy nie rozstrzyga sprawy poddanej pod osąd sądów pierwszej i drugiej instancji, nie osądza dochodzonych w jej ramach roszczeń, lecz kontroluje legalność zaskarżonego skargą kasacyjną orzeczenia. Skarżąca nie postawiła zaś żadnych zarzutów procesowych adekwatnych do rozstrzygnięcia Sądu odwoławczego o odrzuceniu odwołania w przedmiocie żądania jednorazowej wypłaty, stąd nie ma żadnych podstaw ani do kontroli prawidłowości wyrażonego tym orzeczeniem stanowiska Sądu Apelacyjnego, ani tym bardziej, poglądu Sądu pierwszej instancji co do merytorycznej niezasadności takiego roszczenia.

7. Zarzuty naruszenia przepisów postępowania mogą stanowić podstawę uwzględnienia skargi kasacyjnej jedynie w przypadku wykazania przez skarżącego istotnego wpływu tych naruszeń na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Tego

wymogu nie spełnia skarga kasacyjna ubezpieczonej w zakresie dotyczącym nierozpoznania „zarzutu zawartego w apelacji, a odnoszącego się do nieprawidłowych ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, polegających na przyjęciu, że wynagrodzenie odwołującej się za okres od 4 lutego 1980 r. do 15 lipca 1983 r. wyniosło 0 zł, gdy tymczasem z zebranego w sprawie materiału dowodowego, a zwłaszcza legitymacji ubezpieczeniowej H. K. wynika, że w roku 1983 wynagrodzenie odwołującej się wyniosło 20.989 zł”. Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była wysokość przysługującej ubezpieczonej emerytury. Ustalenia dotyczące wysokości osiąganego przez wnioskodawczynię wynagrodzenia miały zatem znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu tylko w takim zakresie, w jakim wynagrodzenie to mogło być uwzględnione w podstawie wymiaru świadczenia. Jak zaś wyżej wskazano, podstawę wymiaru emerytury skarżącej stanowiła podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z okresu od stycznia 1973 r. do grudnia 1982 r., wobec czego okoliczność wysokości wynagrodzenia ubezpieczonej w roku 1983, wykraczającym poza wskazane dziesięciolecie, pozostaje bez wpływu na wynik sprawy, a tym samym nie może spowodować uwzględnienia skargi kasacyjnej w tej części.

8. Nietrafnie skarżąca zarzuca uchybienie procesowe polegające na braku ustosunkowania się do uchwały Rady Ministrów nr 215/68 z dnia 11 lipca 1968 r., a w szczególności do załącznika nr 1 „tabele stanowisk, kwalifikacji i wynagrodzenia zasadniczego pracowników zatrudnionych w ośrodkach obliczeniowych”, skoro Sąd Apelacyjny, poza częściową opisaną powyżej zmianą odnoszącą się do wysokości wynagrodzenia ubezpieczonej, zaakceptował ustalenia i ich ocenę dokonaną przez Sąd Okręgowy, który odnosząc się do tego aktu prawnego wskazał, iż „z uwagi na to, że w niniejszej sprawie brak jest dokładnych danych na temat tego, w jakich datach w spornym okresie odwołująca się zajmowała konkretne stanowiska, nie było też możliwe ustalenie wynagrodzenia w oparciu o taryfikator wynagrodzenia zawarty w załączniku do Uchwały Rady Ministrów z dnia 11 lipca 1968 r.” Sąd zajął więc w tym zakresie stanowisko, a kwestia jego prawidłowości pozostaje poza zarzutami skargi kasacyjnej, uchylając się tym samym spod kontroli Sądu Najwyższego (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

9. Nie można też uznać, że Sąd drugiej instancji nie ustosunkował się do dowodu z zeznań świadka I. N., jeżeli wziąć pod uwagę, że nie dopatrywał się naruszenia przez Sąd Okręgowy swobodnej oceny dowodów w postaci zeznań świadków na okoliczność wysokości wynagrodzenia (w tym premii) uzyskiwanego przez wnioskodawczynię. Sąd Okręgowy uznał zaś, że zeznania tych świadków (w tym I. N.) nie mogą stanowić podstawy do ustalenia rzeczywistej wysokości wynagrodzenia odwołującej się w latach 1973 – 1975 (k. 12 uzasadnienia zaskarżonego wyroku).

10. Zasadnie skarżąca zarzuca natomiast niespójność treści wyroku i jego uzasadnienia w części dotyczącej wysokości wynagrodzenia osiągniętego w roku 1975. W sentencji wyroku wynagrodzenie to określono bowiem na kwotę 29.500 zł (podobnie jak w uzasadnieniu orzeczenia, gdy chodzi o wynagrodzenie za cały ten rok), gdy tymczasem zsumowanie wymienionych w uzasadnieniu i przyjętych przez Sąd drugiej instancji poszczególnych kwot składających się na to wynagrodzenie daje łącznie kwotę 29.900 zł (8.400 zł + 21.500 zł), która to sprzeczność pozostaje aktualnie niewyjaśniona.

11. Z art. 217 k.p.c. wynika, że strona może aż do zamknięcia rozprawy przytaczać okoliczności faktyczne i dowody na uzasadnienie swoich wniosków lub celem odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej, a Sąd może pominąć spóźnione środki dowodowe, czy też wskazywane jedynie dla zwłoki oraz w razie dostatecznego wyjaśnienia okoliczności spornych. W postępowaniu apelacyjnym sąd odwoławczy może zastosować tę regulację odpowiednio (art. 391 § 1 k.p.c.) wówczas, gdy rozpatruje wnioski dowodowe zgłoszone w postępowaniu apelacyjnym, a nie zachodzi podstawa pominięcia dowodów określona w art. 381 k.p.c. W każdym jednak wypadku ma obowiązek wypowiedzieć się w przedmiocie każdego wniosku dowodowego. Tymczasem w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku brak argumentów wyjaśniających, dlaczego Sąd Apelacyjny pominął wnioski dowodowe zgłoszone przez odwołującą się w apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w postaci zaświadczenia o wysokości uposażenia zasadniczego E. T. (k. 284) oraz w piśmie procesowym z dnia 10 czerwca 2011 r. w postaci zarządzenia nr 2/79 Branżowego Ośrodka Informatyki i Organizacji Pracy oraz protokołu dodatkowego nr 9 z dnia 7 października 1976 r. (k. 334), zmierzających

do wykazania rzeczywistych zarobków odwołującej się w okresie, co do którego brak jest jakiegokolwiek dokumentacji wynagrodzeniowej, tj. od 14 lutego 1973 r. do 31 grudnia 1975 r., wobec czego ten zarzut jest uzasadniony. W orzecznictwie Sądu Najwyższego uznaje się bowiem pominięcie dowodu zgłaszanego przez stronę za dopuszczalne tylko przy dostatecznym wyjaśnieniu istotnych okoliczności spornych, zgodnie z twierdzeniami tej strony, bądź wtedy, gdy są one nieprzydatne dla rozstrzygnięcia sprawy lub są zgłaszane jedynie dla zwłoki; przyjmuje się, że sąd nie może oprzeć rozstrzygnięcia na wybiórczo przeprowadzonych dowodach, nie wyjaśniając powodów, dla których pozostałe dowody pominał (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 września 1966 r., II CR 314/66, OSNCP 1967 nr 2, poz. 39, z dnia 12 października 1972 r., II CR 388/72, niepublikowany, z dnia 10 stycznia 1980 r., II CR 443/79, OSNCP 1980 nr 10, poz. 186, z dnia 25 września 1997 r., II UKN 271/97, OSNAPiUS 1998 nr 14, poz. 430 i z dnia 16 kwietnia 1997 r., II UKN 55/97, OSNAPiUS 1998 nr 3, poz. 95, oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia z dnia 7 maja 1997 r., II CKN 211/97, niepublikowane).

12. Z art. 378 § 1 k.p.c. wynika, że sąd drugiej instancji ma obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji, które określa zakres zaskarżenia i rodzaj zarzutów. Zarzutu naruszenia tego przepisu nie uzasadnia zatem dostatecznie stwierdzenie o braku „ustosunkowania się do zarzutów zawartych w apelacji, a zwłaszcza do zarzutów umiejscowionych w pkt 3 oraz w pkt 2 apelacji”, bez szczegółowego opisanie tych zarzutów, które nie zostały rozpoznane przez Sąd Apelacyjny, zwłaszcza, jeśli wziąć pod uwagę, że na pkt 2 apelacji, zarzucający obrazę przepisów prawa procesowego, składa się siedem podpunktów, podobnie jak na pkt 3 apelacji, odnoszący się do sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią materiału dowodowego (k. 282 – 284).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. (uchylając wyrok również w części dotyczącej kosztów postępowania przed Sądem Okręgowym) i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 2 k.p.c.

